

-- APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUĂ ORI --

Abonamentul : 6 coroane (8 franci) — Redacția : str. Lemnelor 39. — Administrația : str. Lemnelor 44.

DUET.

— ROMAN —

Capitolul V.

(Urmare.)

Hale unul dintre prietenii cei mai buni ai mirelui, era indispus. Să părea artăgos. Dispoziția-i deprimată, ploaia permanentă din capitala Engliterei și nervositatea caracteristică situației lui, pe Camilo era mai să-l facă să despereze. Spre norocul lor, Jac Selby a pătruns întocmai ca razele binefăcătoare ale soarelui în odaia lor. Mirele nostru, văzându-l vioiu, cu față surizătoare, — poate și pentru-că îi reamintea puțin pe a Magdei, — dintr'odată s'a înveselit.

— Cum te simți, Crosse? Ce faci, Hale? Scusați pentru manierele mele de sat, necioplite, că am intrat așa la voi. P'arc'ai fi un călugăr, așa impresie îmi faci.

— Zeu, sunt cam pe gânduri.

— Șampania aia miserabilă, efină, e pricina la toate. De geaba, nu e pentru copii să nu doarmă noaptea. Bea cu mine un whisky cu sodă. Nu-ți trebue? Hale, scutură-l o lecuță pe moșul, tu ai să-ți aprinzi paie în cap, dacă nu te prezenți punctual cu omul tău. E drept că ieri seară am luat cam prea mult mai mult decât ar fi trebuit, din ce a fost bun.

N'ați putut dejuna? Nici eu n'am putut. Nu mi-a trebuit altceva decât sodă.

— Cum se află dincolo la hotel Langham? — întreba Camilo iritat.

— Oh, admirabil! Drept, că pe Magda n'am văzut-o. Se pregătește pentru paradă.

— Nu gândești, că ar fi bine, să mergem, să-i vedem.

— Doamne ferește! Cum să gândesc așa ceva! Ar fi contra bontonului. Ai grijă, Hale nu-l lăsa! Stai băete mai pe încetul!

— Nu se cade, Crosse într'adevăr nu se cade! zise Hale serios.

— Ce prostie. Perd aici timpul fără de a face nimic, pe când acolo poate aș fi de ceva folos, cel puțin i-aș încuraja. Repede, trăsura e aici.

— Hoho, băete! Stai numai, dragul meu. Hale, prinde-l numai și-l ține bine!

Camilo s'a lăsat pe un divan și mormăi ceva, condamnând obiceiurile convenționale.

— N'avem ce face, dragul meu. Asta e procedura corectă.

— Nu fi deprimat, Crosse împacă-te cu soarta. Să vezi, cum o merge totul strună, numai să începem odată. Am invitat și doi camerazi de ai mei, admirabili băieți amândoi, ca doi balauri. Să vezi ce-o să punem la cale numai să treacă parada dela biserică.

Camilo cam moros și neluându-și ochii de pe arătătorul cesornicului asculta satira tinerului sub ocotenent și răspunsurile mai serioase ale paranimfului. În sfârșit se sculă, își luă mânușile și pălăria.

— Zece și jumătate — strigă el. — Veniți. Nu mai aștept. Trebuie să facem ceva. E timpul, să mergem la biserică.

— La rind, marș, la biserică! — strigă Jac. — Dar stați! Și eu 'am fost frate de mire. Visitează-l din fir în păr. Grijește, să fie toate în ordine. Inelul? În ordine. Bani preotului? Asemenea. Dar bani de bacșiș? Bine. La dreapta, marș! dar nu în pas gimnastic.

Cât ce s'a pus în mișcare, i-a venit și lui Camilo dispoziția. Povestea vesel pe drum, întrecându-se cu sublocotenentul.

— Ei, nu l-am pus în picioare? — esclama Jac triumfător — se vede, că nu de geaba ne-am ostenit în ultimele douăzeci și patru de ceasuri. Ei așa imi place, — e iute ca piperul! așa nu capeți ori și unde, așa ceva trebuie să se nască. E aprig, ca un balaur. Ei, iacă suntem la biserică.

O biserică veche, scundă. Ușa era deschisă. Au intrat în interiorul întunecos, așezându-se în băncele înalte. Intocmai cum, cu un singur pas, ar fi ajuns din secolul al nouă-spre-zecelea într'al cinci-spre-zecelea.

Hale s'a apropiat de crânic și îi ceru informații.

— Trei cununii avem, — la care ați venit?

— Crosse și Selby e numele mirilor.

— Ei, da aici le e numele. Punct la 11 ore. Parochul nostru e om grozav de punctuos și ar fi bine, dacă v'ați ocupa locurile mai nainte

— E ceva încercătură? — întreba Camilo pe Hale, care venia către ei.

— Nici vorbă.

— Dar ce spunea creștinul?

— Nimic. Ne-a confundat cu altcineva.

— Putem merge mai înainte?

— Sigur.

Sgomotul pașilor răsuna în biserică deșertă, mergând până la altar. Camilo era îngrijorat și și pipăi inelul, să vadă, nu cumva îi lipsește. Biletul de 5 funți, menit pentru preot încă îl puse la loc mai bun, să-l poată găsi mai ușor.

Nu peste mult intră familia Selby, pe ușa principală a bisericii. Bătrânul Selby, înroșit, conducea pe Magda de braț. Mireasa era palidă, dar foarte drăguță, cu ochii plânși și cu expresiunea serioasă a feți

După ea sorioara mai tinără și... frumoasa prietină a miresei, Nelly Sheridan. ambele în toalete rosa, cu pălării crep-rosa, cu pene albe de struț. Mireasa avea rochia sură de voiaj, pe care o amintea în serisoarea lui Camilo. Coloarea-i blândă se potrivea foarte drăguț la obrăjorul ei serios și emoționat. Mai îndărăt venia mama încă tot tinără și elegantă a miresei, a cărei formă frumoasă, umblet și ținută grațioasă sămăna foarte mult cu a Magdei. Cât ce au apărut la intrare, pe Camilo nu l-au mai putut reține la moment a fost înaintea Magdei și îi stringea mână grațioasă. Ajuns la dreapta miresei, a venit cu ea înaintea altarului, unde familia s'a așezat în două grupuri, încunjurând pe fericita păreche. Chiar în acel moment cesornicul din turn a bătut unsprezece ore iar parochul grăbia înaintea altarului. Pentru el asta era lucru neînsemnat și de toate zilele. Camilo și Magda priviau uimiți, cât de cu ușurință își ia cartea de rugăciuni și începe la ceremonie. Lor totul li se părea atât de nou, atât de serios și atât de important încât își inchipuiau ritual de ceva mistic, emoționător; și iacă acest mic om, care pe lângă altele se luptă și cu catarul, îi unește pentru vecie așa de indiferent și cu maniere de expert. Firește, că împărțind emoțiunea pe o mie de cununii la an, nu multă emoțiune putea să jertfească pentru câte una.

După citirea rugăciunilor și explicărilor introductive, preotul se adresa cu următoarele către Camilo!

— Vrei să iei de soție pe această fecioară, ca după poruncile Domnului împreună să trăiți în taina sfântă a căsătoriei? Vrei să o iubești, să o sprijinești, s'o cinstești, de-o potrivă la boală, ca și la sănătate, și părăsind pentru ea pe ori cine altul, să te alipești numai de ea, cât veți trăi în cărările Domnului.

— Vreu! — esclamă Camilo plin de hotărâre.

— Și tu vrei să fii soția acestui bărbat ca după poruncile Domnului împreună să trăiți în taina sfântă a căsătoriei! Vei să-i te supui și să-l ascuți, vei să-l iubești, să-l cinstești și să-l prețuiești și părăsind pentru dînsul pe ori cine, să-l însoțești și lângă dînsul să rămâi, cât veți trăi în cărările Domnului.

— Vreu! — răspuse Magda din adîncul inimei.

— Cine mărită pe fecioara aceasta după acest bărbat?

— Eu, Iohn Selby, — tatăl fetei.

Apoi au spus după preot fatalele cuvinte:

— Făgăduiesc, că de azi voi fi cu tine, în bine și în rău, în miserie și bogăție de-o potrivă, ca să ne iubim, cinstim și sprijinim unul pe altul, până ce moartea din porunca lui Dumnezeu nu ne va despărți: Așa să-mi ajute D-zeu!

— Inelul! Inelul — șopti Hale.

— Inelul, tu uitucule! șopti tinerul sublocotenent.

Camilo incepu a căuta ea un scos din minți și se înțelege în ultimul busunar găsi inelul. Dar banenota n'a găsit-o nicăiri. Deși știa bine că a pus-o într'un loc sigur. Unde putea fi? În sfârșit a găsit. Inelul și bancnota le-a dat preotului. Inelul i l-a reînapiat. Apoi Magda și-a întins mânușita albă, iar Camilo i-a pus pe deget veriga de aur.

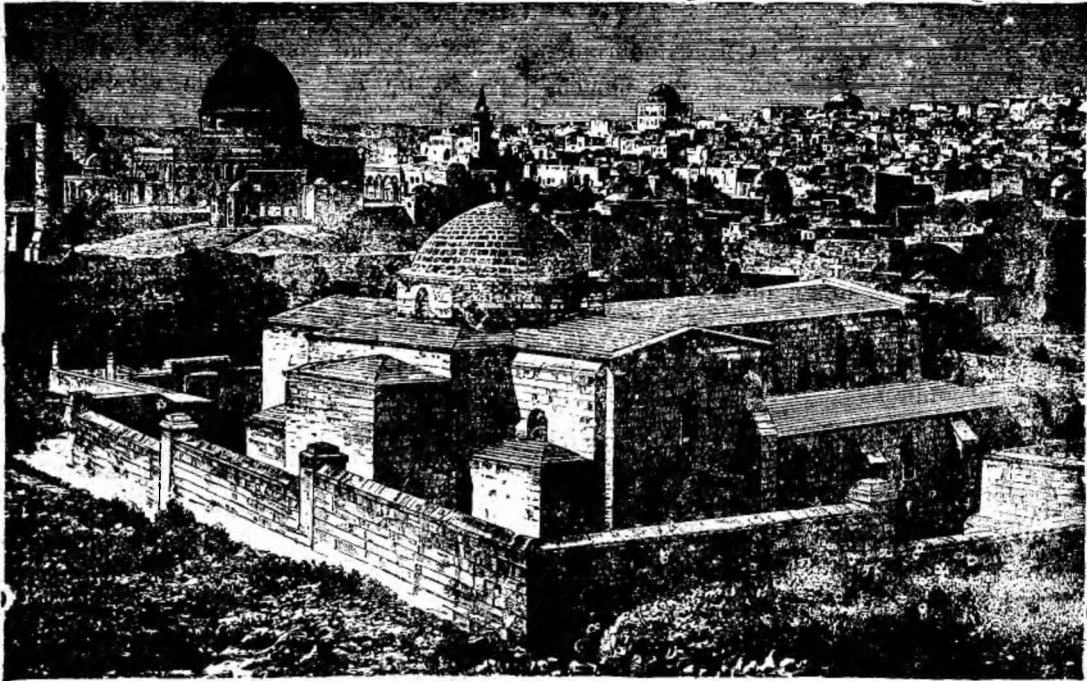
— Cu acest inel te leg de mine, — zise Camilo, — și te ador cu tot trupul — (aici s'a împedecat și a mai adaus în sine, precum și cu intreg sufletul) — și tot ce am pe pământ îți dau ție.

Dup'aceea a urmat rugăciune și preotul a pus mâna unuia într'a celui alt, mâna cea puternică bru-

netă și cea frumoasă albă, pe a cărui deget strălucia inelul.

— Pe cei ce D-zen i-a legat omul să nu-i deslege nici odată, — zise preotul. Dup'aceea Camilo Crosse și Magda Selby au declarat, că din voie liberă pășesc la căsătorie și înaintea lui D-zen și a celor de față își jură credința vecinică, pecetluindu-și jurămintul și prin schimbarea inelului, iar preotul i-a declara de bărbat și soție.

Și cu aceasta s'a sfârșit! Erau legați, ca nimic să nu-i despărtească pe acest pământ. Au îngenunchiat unul lângă altul, câtă vreme preotul a spus cu grabă câți-va psalmi și rugăciuni. Dar Camilo nu mai avea

Vederea unui oraș turcesc.

grije de cele ce se petrec. Sorbia cu privirea figura grațioasă, de față, ce ingenunchia alături de el. Cât de drăguță era, cât de blândă și supusă, cât de bună, cât de frumoasă, și a lui, a lui toată și cu totul, tovarășa credincioasă a vieții!

Ritul s'a sfârșit. Cei de față au încunjurat tinera păreche și i-au felicitat.

— Primește felicitările mele cele mai sincere, Crosse! — zise Hale.

— Bravo Magda! Ai fost drăguță. Sunt îndestulit cu tine, îi striga Jac.

— Toate au mers strună.

— Pofțiți scrieți-vă aici numele — zise preotul. — Vă mulțumesc, totul e în ordine. Vă doresc tot binele și nu vreu să vă mai rețin.

Camilo și Magda, cuprinși de o simțire visionară au eșit din biserică. Camilo fălos și cu capul ridicat Magda blândă și fricoasă. Birjele așteptau. Camilo și-a ridicat nevasta în cea dintâiu, a sărit după ea și au plecat.

Magda adese ori a fost cu Camilo, singuri în trăsură, dar acum odată să simția confusă și fricoasă, Cununia, cu impresiunile și povețele proprii ei, a înfricat-o și a mai întristat-o. Ab'a cuteza să privească la bărbatul său. Dar Camilo imediat a conturbat-o în seriositatea ei.

— Mă rog, numele? zise el.

— A, Camilo!

— E permis să-ți aflu numele.

— Ei, dar îl știi.

— Ei dar pentru aceea spune-mi-l.

— Magda.

— Și mai cum?

— Magda Crosse, — ah Camilo!

— Tu dragă și scumpă! Oh, cât de admirabil sună! Oh, Magda ce drăguță e vieața! Cât de admirabilă e ploaia. Nu e admirabilă oare strada asta plină de noroiu? Nu e admirabil totul și nu sunt eu oare omul cel mai fericit pe acest pământ -- o, nespuse de fericit. Scumpa mea, dă-mi mâna, s'o simțese într'ă mea. Spune, dragă, doară nu ești speriată? Ori da?

— Acum nu sunt.

— Ei dar ai fost?

— Adineaori, puțin, oh Camilo, nu ți'o fi urit de mine, așa-i că nu? Mi s'ar sdrobi inima, dacă ți s'ar urî de mine.

— Să mi se urească de tine! Cerule îndurător! Ei, știi ce am făcut, până ce preotul a cetit binecuvântările?

— Știu, ce ai făcut. Ai făcut ce nu trebuie să faci.

— Ei, ce-am făcut?

— Te-ai uitat la mine într'una.

— Cum tu ai văzut, că m'am uitat?

— Nu, dar am simțit.

— E drept, nu pot nega. Dar m'am și rugat.

— Intr'adevăr Camilo?

— Când te-am văzut ingenuchind lângă mine așa drăguță, așa de bună, așa de nevinovată, atunci am înțeles numai cu adevărat, că pentru întreagă vieața ești a mea, și din adincul inimei mi-am dorit, că mai bine, decât să te offensez vr'odată cu gândul, cu cuvîntul sau cu fapta, mai bine să mă prăpădesc în această clipită, înainte de ce te-aș fi putut ofensa.

— Oh, Camilo, ce rugăciune grozavă.

— Eșită din inimă, n'am ce face. Oh, draga mea, tu ești adevărat inger a lui D-zeu, trimis în vieața, cea mai blândă, cea mai simțitoare și cea mai frumoasă creatură aici pe pământ. și dacă va vrea D-zeu, eu încă mă voi îngriji, să fii așa. Și dacă cândva m'aș ridica cu cuvîntul sau cu fapta în contra ta, adă-mi aminte de acest moment. Și eu îți promit, că mă voi îndrepta, să mă apropiu mai mult de tine, ca să nu mă fac cu totul nevrednic de amorul nostru. Astfel influențând unul asupra altuia, ne vom îndrepta și vom crește în înțelepciune și tot, ce va fi în noi mai bun și nobil, se va începe din ziua cununiei noastre. Ei vezi, asta e opinia mea despre cununie și cu asta să închiem prima scrisoare, care nici că s'ar putea altcum, când n'ar fi permis să-ți săruți scumpa soțioară, când geamul trăsorii e acoperit de picuri de ploaie, — tu inger drag și scump, tu!

O pălărie cu bord lat, cu pene de struț, nu e de fel potrivită, când cineva e pe drum, într'o birjă, cu geamurile întunecate de ploaie, alături de bărbătelul atât de amorisat. Camilo a făcut pe soțioara lui, să înțeleagă acest lucru și când au ajuns înaintea hotelului Langham, abia puteau să găsească locul multelor ace de pălărie. După dejun au plecat la gara Victoria, să voiajeze în Brighton. Jac Selby și cei doi camerazi pururea veseli, — eari ar fi asigurat tinerei părechi și nemurirea, dacă nemurirea s'ar fi putut câștiga cu ciocnirea continuă și cu golirea până în fund a păharelor, s'au aprovisionat din vreme cu bonboane, cu o grămadă de păpuși vechi și cu alte lucruri de svirlit, adoptate de obicei și superstițiune. Dar la cererea Magdei, spusă la ureche, de a pleca fără nici o senzație. Camilo cu o mutră din cale afară de serioasă, a adus pe cei trei tineri iar în odaia de mâncare, i-a încuiat pe din afară și a dat cheia cu un Napoleon — d'or la chelner, ca să nu dea drumul la arestanți până ce nu vor fi plecat. Și astfel liniștiți și serioși au plecat pe primul drum, — pe drumul, care e începutul pe cărarea vieții și a cărui țintă ochiul nu o poate vedea.

Capitolul VII.

Păcăleală

S'a petrecut în Brighton, în spațioasa sufragerie a hotelului Metropol. Magda și Camilo ședea la masa lor de lângă fereastră, unde dejunau de obicei. Înaintea lor pe fața de masă albă ca zăpada era o farfurie cu cotelet roșit, garnisit cu puré de cartofi. Puțin în depărtare, dar mai imediat lângă fereastră se întindea albastra mare, pe ale cărei îmbătătoare unde numai ici coala se ivea câte o barcă. În zarea depărtată a orizontului, închideau privirea nori albi, selipicioși. Admirabili de drăguță era priveștița aceasta fermecătoare din depărtare. În acest moment mai mult farmec avea pentru dinșii aceea ce era imediat înaintea ochilor lor. Tineră păreche gustase binișor din dejun.

Magda, cu acomodarea proprie femeilor, — cu acest dar moștenit, care poate că de aceea s'a dezvoltat cu atâta desăvîrșire, pentru-că de când e lumea, femeia a fost necesită să-și aște fericirea într'o situație, pe care nu ea și-a ales-o, — s'a orientat ușor și cu multă drăgălășie în noul ei rol. În costumul ei vinăt și cu pălăria-i de matroz, cu roșăța arșitei de ieri pe față, era adevăratul chip al frumuseții de femeie fericită și sănătoasă. Camilo însă era într'un foarte potrivit costum de vislaș, pentru-că cum se vedea de pe mâni, cea mai mare parte a timpului o petreceau pe apă. Conversația, păcat, era în sferă cu mult mai joasă acum, de cât când i-am auzit mai pe urmă.

— Ah, nu mai pot de foame!

— Și eu, Camilo dragă.

— Bine, mai mănâncă un cotlet.

— Mulțumesc, dragă.

— Și cartofi.

— Te rog puțin.

— Eu totdeauna credeam, că în săptămânile de miere oamenii trăiesc numai din dragoste.

— Ei vezi, nu-i scandal? Ce prozaici ne-am făcut, Camilo dragă.

— Ei, ce să facem, așa e natura omenească! Minte sănătoasă în trup sănătos. Ești așa de gentilă să-mi dai crastaveti cu otet?

— Fericit ești, Camilo dragă?

— Mai mare și mai deplină fericire nu pot pot să-mi doresc.

— Ești deplin sigur, că ești de tot fericit?

— Mai sigur n'am fost nici odată.

— Așa mă simt de fericită, când te aud vorbind așa.

— Dar tu, scumpă?

— Oh, dragă Camilo, eu trăiesc ca într'un vis, sburând pe nori de aur. Ei dar mâna ta! Știu că te doare!

— Oh, de fel nu mă doare.

— Ei, lopata aia grea e cauza.

— Ei și că nu sunt obișnuit cu lopata. În Woking nu e, unde să se plimbe omul cu barca. Ei dar ce admirabilă a fost excursiunea noastră. Cât de dragălaşă a fost rentoarcerea la lună, pe acel drum argintiu, ce se resfăta înaintea noastră în oglinda apei! Iar noi numai singuri, singurei. Ceva încântător.

— Nu voi uita nici odată!

— De seară iar mergem.

— Ei, dar palma ta, umflată?

— Nu-mi pasă de nimic. Ei, ducem și undița cu noi și probăm să prindem pești.

— Oh, ce bine o fi!

— După-amiază ne plimbăm cu trăsura, dacă vei avea plăcere. Ei, încă acest ultim cotlet să-l mănânc, dragă.

— Merçi, eu nu mai pot.

— Nu? Ei, decât să rămânem de pagubă, mai bine mi-l dă mie! Zeu, Magda dragă, așa vrea să-ți spun ceva, dar serios. Dar dacă te uți așa la mine, apoi nu se poate. Zeu, fără glumă, trebuie să ai mai multă grijă înaintea chelnerilor.

— Pentru-ce dragă?

— Ei, pentru-că până-acum toate au reușit de minune. Nimenui nu-i trece prin minte și nici nu are să-i treacă, numai să avem puțină grijă. Chelnerul cel gras e convins, că suntem bătrâni. Numai cât ieri seară, la cină, m'a trebuit mult, să nu ne tradezi.

— Nu spune, Camilo.

— Nu mă privi, cu ochi așa galeși de amore-sată, draga mea. Ți spun drept, că tu n'ai fi fost bună de conspirator. Eu încă am adevărat talent pentru lucruri d'astea, întocmai ca pentru ori-ce prostii. Pentru aceea de nime să nu-ți fie frică.

— Ei, dar ce am spus? Imi pare, zeu, rău, dar așa am avut grijă.

— Ei, mai întâiu și întâiu, nu trebuie să întreb, că ce imi place mai bine: piperul sau paprica? Apoi...

— Ce, mai ieste ceva?

— Ei ghețele. Ai întrebat, că le-am cumpărat în Londra sau în Woking.

— Oh, vai de mine!

— Ei și pe urmă...

— Doară n'am mai spus ceva! Oh, Camilo dragă!

— Apoi într'una spui, că „*al meu!*” Acest cuvânt n'ar fi permis să-l pronunți. Totdeauna numai „*al nostru.*”

— Știu, știu, a fost când am spus, că apa săratu mi-a ruinat, nu, ni-a ruinat pălăria noastră.

— Nu asta. Asta a fost potrivită. Dar bagajul nostru, hainele noastre și celelalte mai departe, — înțelege-mă?

— Ei, cum nu! Oh, cât sunt de nesocotită. Așa dar chelnerul știe tot. Oh, Camilo ce să facem?

— Cum să știe? Nu știe nimic. Sunt convins, că nu știe nimic. Se vede, că înțelege cam greu. Nu l-am scăpat din ochi. De altcum eu cu câteva observații am dres totul.

— Cu ce ai amintit despre voiajul nostru din Tirol?

— Da.

— Oh, Camilo, cum ai *cutezat* să spui așa ceva? Ei și pe urmă ai amintit, că cât de bine ne-am simțit singuri singurei în hotelul acela din Elveția.

— Asta a fost adevărată inspirație. Cu asta am reușit, să-l inducem cu totul în eroare.

— Apoi ce n'ai mai vorbit despre cabinele înfundate ale vaporului de pe oceanul atlantic. Mai n'am roșit ascultându-te.

— Ei dar, n'ai văzut, cum își ascuția amîndouă urechile? Mai numai nu se vedea.

— Mi-ar plăcea, să știu, că oare el crezut-a? Mi se pare că fetele, și chelnerii ne urmăresc cu un fel de interesare.

— Dragă mea, de multe ori ai să observi în vieată, că bărbații se vor arăta cu un anumit interes față de tine.

Magda suridea, dar nu era pe deplin convinsă.

— Poftești cașcaval, dragă?

— Te rog nițel unt.

— Chelner, adă puțin unt și stilton. — Află dragă,

că noi stricăm totul cu aceea, că suntem prea drăgălași unul față de altul înaintea altora. Veteranii nu au acest obicei. Ei țin de prisos micile atențiuni, — deși nu au dreptate. Ei dar chiar cu asta dovedesc, că sunt *veterani*. Dar noi chiar cu aceasta ne tradăm.

— Ei, vezi, eu nici nu m'am gândit la lucrul acesta.

— Dar dacă vrei, ca chelnerul cel gros să fie în clar cu situația și să nu-și facă gânduri, apoi arată-te grobiană față de mine.

— Sau tu, Camilo, față de mine.

— Ei, n'ai să te superi?

— Să mă bați și să mă legi și n'aș putea, — ba chiar când e vorba despre un lucru atât de mare.

— Ei vezi, nici eu n'aș putea să mă super.

— Nici nu are înțeles. Totul e numai joc.

— Se înțelege. Totul e glumă.

— Ei, atunci pentru ce nu vrei?

— Ei, dar tu pentru-ce nu vrei?

— Vine chelnerul îndărăt, înainte de a ne putea învoi. Uită-te. Am un ban în mână. Spic sau cap, — cine perde, trebuie să înceapă cu grobianitățile. Bine?...

— Bine.

— Să vedem?

— Cap!

— Chiar pentru aceea e spic.

— Ei, vai!

— Vezi, că tu trebuie să fii grobiană! Incepe numai. E aici chelnerul.

Chelnerul se apropia de ei, în mână cu un clasic stilton, verde-brunet. Plin de demnitate puse farfuria pe masă.

— Admirabil e stiltonul acesta, — observă Camilo.

Magda cu încordare nebună încerca să spună ceva grobianitate.

— Nu înțeleg, dragă cum îl afli așa admirabil, — a fost cea mai mare grobianitate, de care a fost capabilă.

N'a fost ceva prea aspru, dar a avut un admirabil efect asupra chelnerului, care l'a făcut la stânga împrejur și a plecat în goană.

— Ei, vezi, ai ofensat pe chelner, exclamă Camilo.

— Ce crezi, Camilo dragă, oare unde a plecat în goană.

— A mers să se plângă la directorul, pentru tratamentul tău.

— Doară nu spui serios? Ei, spune, Camilo! Oh, cel puțin de n'aș fi fost necruțătoare. Vai, vine îndărăt.

— Nu face nimic. Se n'ai grijă de mine — o asigură Camilo.

O întreagă procesiune se apropia de ei, în frunte

chelnerul cel gros, care aducea o mare farfurie acoperită, de caș. După el venia al doilea, cu două farfurii mici și pe urmă al treilea, cu ceva prav galbin pe o farfurie.

— Poftiți doamnă, aici ve putem servi cu gorgonzola — începu chelnerul cu receală. — Îndărăt e camambert și gruyere, precum și parmezan foarte fin răzălit. Regretăm foarte mult, că stiltonul nu v'a convenit, doamna mea.

Magda cu un chip de părere de rău a luat nițel gorgonzola și era foarte genată. Camilo începu să ridă cu hohot.

— Eu n'am zis să fii grobiană cu cașcavalul, ci cu mine, — zise, după ispravirea procesiunii.

— Ei, am spus, și eu ce am putut, Camilo dragă, — eu ție t'am contrazis.

— Oh, într'adever scandalosă purtare.

— Și am ofensat pe bietul chelner.

— Da, și nici n'are să ți ierte până ce nu-i lauzi stiltonul.

— Și mă tem, că de acum înainte mai puțin are să ne țină de veterani.

— Nu fi supărată, las numai pe mine, că dreg eu. E imposibil, ca suvenirile istorisite de mine să nu-l fi convins. Căci altfel ași abzice de toată speranța.

Ce noroc pentru Camilo, că n'a auzit dealogul dintre chelnerul cel gros și cameriera. Un gingaș sentiment îi făcea să simpatizeze și repausul de o jumătate de oră de după-amiază îl întrebunțau, ca să povestească pe tinera noastră păreche.

— Drăguță păreche, așa-e Iohn? — zise cameriera, cu mutră de espert. — Nici nu-mi aduc aminte să fi văzut așa o păreche dela sezonul cununiilor din anul trecut.

— Eu n'aș putea zice, — adause chelnerul, cu simț critic. — Bărbatul e ceva, tiner frumos și svelt plin de curaj.

— Ei dar cu femeea ce ai?

— Ei, cum iai, e chestie de gust, — răspunse chelnerul. — Mie-mi îmi plac cele mai pline ceva. Ei maniera ei apoi e de tot nostimă. Să fi văzut cum a strimbat nasul la dejun, când a văzut stiltonul.

— A strimbat nasul? Cum se poate? Ei și mie mi s'a părut așa de blândă și de plăcută.

— Se poate, dar îți spun, că e curioasă părechiușă. Bine că în fine s'au legat de-olaltă.

— Pentru ce?

— Pentru-că se vede, că și mai nainte erau împreună. Am auzit din gura lor și mai n'am roșit auzindu-i. Grozav, îți pot spune, că e grozav.

— Nu spune flecuri de astea!

— Ei, dacă îți spun, Janett, nici eu n'am vrut să-mi cred urechilor. Știm sigur, de altcunum dovedește

și Times de azi, că cununia le-a fost Mercuria trecută, și ori crezi, ori nu, vorbeau cum au călătorit împreună în străinătate.

— Nu spune, John!

— Ei, și spuneau cum au fost singuri singurei într'un hotel din Elveția.

— Oh, cerule îndurător!

— Și pe un vapor!

— Ei, apoi să mai creadă omul, în vicață nu mai cred la nime nimic!

— Îți spun că e nostimă păreche. Ei, dar am să le dau să înțeleagă, că știu totul. De seară am să pun înaintea Domnului numărul de azi din „Times.”

— Bine, așa le trebuie! Ei dar nu spune, că ai auzit din gura lor John, n'ăși fi crezut nici odată. Așa nu mai știe omul nici în cine să se mai încreadă.

Magda și Camilo după cină conversau lângă un păhar de vin de Porto, când se apropie chelnerul și le zise încet:

— Scusați dar ați văzut în Times?

— În Times? Ce?

Poftiți aici, am crezut, că are să ve intereseze, și pe cucoana, Domnul meu.

Le-a pus înainte foaia, arătând cu degetul la câte-va șire din colțul stâng de-asupra, și apoi retrăgându-se discret. Camilo privi spăriat la foaie.

— Magda, rudele tale, totuși ne-au dat în gazetă.

— Cununia noastră?

Iacă aici din cuvînt în cuvînt! Crosse-Selby. În 30 Iunie în biserica Sf. Monica părintele John Tudwell a cununat pe Camilo Crosse din Woking cu Magda Selby, fiica mai mare a d-lui Robert Selby, din St.-Albans.

— Oh, doamne, Magda! Ce să facem?

— Pentru-ce dragă? Nu-i un necaz așa de mare.

— Nu-i necaz, dar vezi, e... grozav!

— Ei, mie nu-mi pasă și dacă știe lumea.

— Dar suvenirile mele, Magda? Călătoria din Tirol! Hotelul din Helveția! Vaporul! Oh, doamne. Chiar am nimerit.

Magda nu putea de ris,

Așa și trebuie bărbațele! Ei vezi, nici tu nu ești mai bun conspirator decât mine. Acum numai una-ți rămâne de făcut. Dă un bacșiș la chelner spune-i drept **totul** și să nu-i mai umble gura de altă dată.

Astfel s'a sfirșit încercarea, care a făcut-o încă atația alții, și cari încă s'au păcălit. Invetați din patania altora, iubite cetitorule și mai iubită cetitoare, pe când va veni rîndul și la voi.

(Va urma.)

✦ Ștefan V. Velțian.

De mult am cetit o notiță în „Unirea” și „Tri-buna,” că d-l Ștefan V. Velțian a murit în urma unei nenorociri.

Cetitorii noștri își vor aduce aminte de colaboratorul nostru, din a cărui condeiu au cetit și în anul acesta câteva drăguțe romane, dintre cari „Din ale lumii valuri,” începută în nr. 7 a fost dovadă despre un adevărat talent tînăr, în dezvoltare. Câteva poezii drăguțe încă am publicat, cari asemenea ne făceau să sperăm mult dela tînărul, care așa de timpuriu a plecat dintre noi.

Un prieten bun al rîposatului Velțian, d-l Iosif Bogdan ne-a comunicat datele despre cazul atât de trist cu iubitul nostru colaborator, cum și câteva poezii și schițe ce cu câteva zile mai înainte le scrisese Velțian și le pregătise să le trimeată „Revistei” noastre.

Iată scrisoarea d-lui Bogdan.

Sunt sigur, că v'a ajuns la cunoștință tristul caz, întîmplat cu clericul absolut de anul II, Ștefan oarecîndva Velțian, din comuna Veștem (lângă Sibiu.) Cea-ce s'a publicat pînă acum în ziarele noastre „Tri-

buna” și „Unirea” despre moartea lui, a fost de un cuprins prea scurt, ba mulți din cetitorii, cari l'au cunoscut, se vor întreba, că oare în ce împrejurări s'au întîmplat toate aceste! Eu ca un coleg și bun amic m'am interesat în cauză și prin 2 corespondențe (mai bine zis epistole) am rugat pe un respectiv domn din același sat, care știe despre toate, să-mi scrie, cea-ce știe. În fine mi-a și răspuns. Cea-ce mi-a scris Vă comunic și D-voastre.

„Joi la tăierea capului Stului Ioan (11 Sept. n.) S. Velțian și învățătorul Doican au eșit la preumblare cîtră cîmp. Fiind căldură se reîntorc pe la oarele 2 p. m. și ambii intră la primarul, pe care-l află durmind. Voind vizitatorii, ca scularia primarului să fie cu oarecare ceremonie: Doican l'acopere c'un ștergar, iar Velțian luînd o carte în mână „îl prohodesc,” la acestea să trezește primarul. Dup'aceea vizitează șerparul primarului, în care aflînd bani, Velțian îi ia, dup'aceea iarăși îi restituie. Velțian înhață în glumă pe primar, cu care era prieten bun și vrea din nou să-i iee banii. — Vede într'acea Velțian atîrnat de părete un revolver, îl ia și-l

îndreaptă spre primar cu cuvintele: „Griji că te împuşc!“
 Inuclătorul Doican și tatăl primarului, un moșneag de 80 ani, îl fac atent pe Velțian, să nu se joace cu revolverul că-i încărcat. Într'acea se ridică de pe pat primarul, și zice în glumă: „Doar și eu am pușcă.“ Luând-o în mână privește într'nsa, dar nu observă (nimic) că-i încărcată. O îndreaptă spre Velțian (carele stătea nepăsător întins cu revolverul asupra lui, din nefericire sloboade pușca și Velțian pică jos. Mai mulți l'au dus la casa părințească, care era vis-u vis cu primarul. Iși recapătă apoi conștiința Velțian și mărturisește că: primarul nu-i de vină, ni-am jucat.“ În urmă își perde conștiința pentru tot-deauna și după o agonie de 1½ oare se sfârșește accl tiner de mari speranțe, care prin talentul său duse până acum bune semne prin activitatea sa. „Odihnească în pace!“

P. S. La cele scrise în corespondențe, voiui mai alătura următoarele:

Vineri 12/IX comisia judiciară din Sibiu sectionându-l a constatat, că glonțul a străbătut pe sub inimă și a eșit pe la spate nimicind în calea sa rărunchele stâng și splina (după-cum mi-se scrie din Vestem.)

Poesia „Clipe“ a purisat-o cu 2 zile înainte de moarte. Celelalte le-am aflat eu între manuscrisele-i rămase în Blaj, dintre cari poesia: „Pocăită“ eu am scris-o în pur, nefiind purisată. Toate acestea le trimet spre publicare Revistei D-voastre, căci aceasta a și fost dorința regretatului meu coleg. Rogu-vă de se poate să se publice.

Date biografice: Născut în Vestem la 1881 din părinți agricultori. Studiă la Blaj până pe clasa VI. Merse apoi la Năsăud pe cl. VII și VIII, unde depuse și maturitatea, iar 2 ani îi petrecu în seminarul arhidiececan din Blaj.

Blaj 20/X 1902.

Ioșif Bogdan.

teolog an. II.

Lăsăm acum să urmeze următoarea schiță, care ni-a trimis-o d-l Bogdan cu alte câteva versuri.

Lăcrămioare.

— Și de voiui muri... mamă, să-mi sădești pe mormint flori de primăvară... ca să știe lumea, că în primăvara vieții m'am stins...

— Doar nu ești de moarte scumpă îi răspundea mama ei, cu o voce sfortată — convingătoare... așa e. Și că nu e de moarte?!... — Tu ai să trăești încă, ești tineră... Și încerca s'o asigureze... în credință... — dar era totul o prefacere, ca să poată mângăia un suflet, ce se istoea și stingea... încetul cu încetul... Și mamei ei două lacrimi îi alunecară pe față... Dar nu zicea nimic, le ștergea în ascuns, ca să

n'o vadă nimeni. — Ești tineră draga mamei și, o să te faci sănătoasă... ai să fii fericită... îngână biata mamă... dibuind prin casă... Morboasa închise ochii... — Doamne — doamne — dai să mă scol... Și îi făcu semn soțului său să se apropie... Mama ei își făcu de lucru prin celelalte odăi... El se apropie... curios... legănându-se cum se clătina speranța ori cărui om, când e în cumpăna unei nedumeriri. Ea îi luă capul între mânilor-i slăbite, îl privi lung lung lung... ea și când omul ce pleacă departe se uită la un scump juvaer, îl sărută... apăsător, void parecă întreg sufletul, inima în-treagă să i-o lase... să i-o dea... prin o sărutare.

— Cunoști lăcrămioarele?...

— Da, și ce voești?!

— Zici că te cunoști — El făcu cu capul da. —

— Te rog dacă m'ai iubit o clipă — în viață, ori pentru iubirea mea nesfârșită... să-mi sădești pe mormintul meu — dacă voiui muri lacrimioare... El se încercă din nou să o mângăie și s'o asigure că nu e de moarte. —

— Ei, tu nu știi, îi șopti ea — eu simțesc, și când voiui fi rece, sloiu de ghiață vei vedea cu am avut dreptate. — Cum aș vrea să mai trăiesc, căci eram fericită doar tu erai lângă mine... dar nu-mi-e dat, se vede...

Un sărut lung, ultimul sărut, un suris trist... o stringere de mână — o convulsione... și trecu în lumea celor duși...

Vintul își cânta sêlbatica sa doină... ce în liniștea nopții părea un țipet de om închis de viu într'un mormint... un țipet de om, ajuns la culmea desperării.

Și de ce vrei tocmai lacrimioare o întrebă el... ne mai putendu-și stăpâni plânsul...

— Nu plânge... Tu ești bărbat, și lacrimile în ochi de bărbat... stau... nespuse de reu... șterge-ți ochii... Te-am iubit... și acum te las... dar... dar nu plânge... Ascultă! Il restigniră Judeii pe Isus... tu ești preot, ce-ți spun eu, dar Mama lui... era doar mamă și ea... ca toate mamele când e vorba... plângea... vezendu-și odorul sbuciumându-se pe cruce... și luptându-se cu moartea... a plâns destul... și lacrimile Ei, — mă înțelegi! — El tacu... cufundat în gânduri poate nici n'o auzea cum se cade, ce i spune... — Și lacrimile Ei, D-zeu n'a lăsat să se verse înzădar să le îngiță pămîntul... ci le-a prefăcut în flori frumoase... albe curate ca sufletul celei ce le-a versat... și cari cresc primăvara, cam pe când l'au... l'au... aici nu mai putu vorbi...

Lăcrămioare, lăcrămioare — blânde flori, șoptea el plângend la mormintul ei adesea, voi îmbătați pe trecători cu mirosul vostru, pe când eu vă ud cu lacrimile mele. Voi aveți ceva din mirosul ceresc căci voi umpleți de aroame sufletul omului...

S. V. Velțian.

In agonie.

Am visat astăzi de tine, ..
Te-am văzut ca și pe Crist,
Pe Golgota lângă cruce,
Și priviai așa de trist!

Visuri, voi, mai dați-mi pace,
Mergeți; aici n'aveți loc!
Ce mă 'nbătați tot cu chipuri
Nu-s eu copilă de joc!

Visuri! Visuri! nu ve duceți,
Nu mă lăsați așa în foc!
Imi sunteți lumina nopții —
Noaptea zilei făr' noroc!

Visuri dragi, voi visuri sfinte
Fără voi nici n'aș trăi!
Haideteți! Pictați iară chipuri,
Dar — tu suflet nu toți!...

Olga Dorina Poruțiu.

La mort.

Datini și credințe populare românești.

— Din comitatul Hunedoara. —

E datină aproape generală la țeranii români, ca pe mort să-l jelească numai bărbații, umblând cele din tăiu trei zile cu capul descoperit chiar și pe uliță.

Femeile își arată mâhnirea și și durerea ce le mistue, cântându-se (bocindu-se) după mort.

La Români, de cari ne ocupăm acum, încă aflăm, că muierile și fetele mari din minutele, în care mortul și-a închis ochii, până când gliile reci îi astrucă remășițele pămîntului, se tot „vaietă,” plâng de se zdrobesc și se cântă.

Când sună mai întâiu clopotul cel mic dela biserică vestind moartea cutăruia, femeile mai cu inimă cătră neamul lor mort, se apropie de trupul rece așezat pe masa acoperită cu covoare, și aplecate cu capul spre repausat se cântă așa:

„Plăteșt'e¹ la hărăngași²
Să tragă hărăngile
Să răsun'e³ d'ealurile⁴
Să audă niamurile
Și să iasă 'n calea ta
Să t'e ieie d'e mână
Să t'e ducă 'n cale bună.”

(Rozalia Marcu, femeie în vîrstă. Vetel).

Din minutul, în care „beteagul” a murit, casa se mătură întors, adeca dela țîșinile ușii începînd spre fundul căsii, iar gunoiul se adună sub masa, pe care e așezat mortul și se aruncă afară numai după-ce au plecat cu el la groapă:

„Copirșeul” (coșciug) e făcut de bărdașul satului din scânduri de brad giluite, fără de a se mai fești (colora); tot bărdașul satului face și cruce dar din lemn mai tare (fag ori goron). Crucile sunt la fel atît în formă cît și inscripție (epitaf): doue scândurițe de brad împreună capetii unghiurilor drepte, formate în partea de sus a crucii, comune iar în stîlpul alb, ce se implantă în pămînt, „se scobesc cu vișeu,” — (instrument de lemnărit), și se negresc cu feșt'eală trainică (durabilă) slovile acestea bisericeșt'i (cirile):

„Pomîneșt'e Doamne pe robu tîu N. — născut la... mort la...”

Arare ori crucea e un stîlp simplu avînd ca pâlărie o scânduriță de brad.

După-ce popa a sfințit copârșeul se pun la capul mortului (în copirșeu) „curățituri”⁵ d'e copirșeu, peste iele se așază perna⁶ în trei colțuri, umplută fie cu iarbă fie cu curățituri d'e copirșeu; dar cu pene d'e hoară⁷ nici odată.”

Mortul e îmbrăcat în hainile lui de sîrbătoare. Capul mortului nu-i obiceiul să se lase descoperit. Pe picioare mortul are, „toloboni” (ciorapi) gătiți din pinză albă de casă. Singuri junii au cizme, iar fetele mari păpuși, (ghete) ori cizme, cauza e că atît junii, (flăcăi) cît și fetele mari, ca morți, sunt îmbrăcați în haine de cununie. Nu-i lipsește așadară mirelui mort peana de țîrg, în „clop” (pălărie), nici miresei moarte cununa ei de „uspăț” (nuntă). Nevestele și bătrînile au

¹ „t” = ts (ung).

² clopotari.

³ „n” = ny (ung).

⁴ „d” = gy înmuat.

⁵ aschi i.

⁶ perina.

⁷ galiță.

capul învilit cu „poselatu”¹ alb dela cununie, „luzii” (pruncii mici) au pe cap pinză albă de giolgiu.

Când se așează mortul în copirșeu e datină să se pună sub el următoarele lucruri: „Sept'e beuțē (petricele); o seșere părăsită; o cloambă² de rug; fuior; un dărăb d'e țest; o mână d'e țărițe d'e grâu d'e vară; nouă poame (prune uscate); ceaptănu (pieptinele) cu care l'or periat (pieptinat) și la bărbați și brișul cu care l'or ras. Subsuoară la mâna hai d'ireapta să viră un ou d'e găină³ — Aceste lucruri se pun parte pentru ca să nu se prea apropie „Bată-l-crușea”⁴ de mort, parte din credința, că mortul și dincolo de mormint își continuă viața aceasta. „Poamele și oul: ca mortu(l) să nu neargă cu mâna goală la nepoții și neamurile lui din haia lantă lume (ceialaltă lume).

Poporul crede, că mortul are putere suprafirească de-a duce cu sine „în groapă” și pe cealaltă membri ai familiei. Ca încercarea lui să fie zădarnică, în casa mortului pentru „n'emocen'ie” (nemsug) se fac atâtea păpuși simple, (un bit cu pinză albă la virf) câte neamuri vii are mortul și se așază sub mort toate pe rind anumindu-le: „Asta-i pentru capu lui N., asta pentru a lui X. etc.”

În nările, urechile și în gura mortului se viră fire de tămâie.

Unii pun pe mort „trei cășuții d'e mac” zicând „Atunșia să t'e poată unfla d'iavolu ca să t'e facă strigoii, cin o pute'a numera grăunțele d'e mac d'ila noauă șesuri pună la doausprezeșe noapt'ea.”

(George Datcă, om în etate. Vețel). —

Tot pentru ca mortul să nu se facă strigoiu unii îl împung la inimă. Asupra acestui obicei vom mai reveni, — (brodind'o).

Mortul se acopere în copirșeu cu „sălia” pe care ori o cumpără gata din boltă, ori o fac acasă din giolgiu „burecind'o” cu foarfes'ile împrejur, fără să se mai coasă.

Peste sălie, de asupra pieptului mortului se pun flori d'e grăd'ină; iarna, verd'eață.

Peste zi, dacă mortul e fată mare, „soatele”⁴ ei vin și se cântă după ea cam în forma următoare:

Leți (iați) tu soro ziua bună
D'ela fir de tămâita
D'ela fet'e d'in uliță
D'ela fir d'e busuic
D'ela fet'ele din joc...
Ian bagă mâna prin spin'i
Să t'e aperi d'e ves'ini
Și bagă mâna prin rugi
Să t'e aperi d'e butus'i

(Carolina Sava. Vețel).

Fetele rezimate cu capul de copirșeu unuia dintre părinți se cânta așa:

„Strugure bătut d'e brumă

Rău-i Doamn'e fără mumă
Strugure bătut d'e peatră⁵
Rău-i Doamn'e fără tată.”

E jalnică cântarea fetelor la copirșeu mamei prin pierderea căreia se ved orfane de tot:

„Și nu știi tu maică bin'e
Că copiii hei săras'i⁶
N'imerui nu i-s dragi.
Copiii fără părinți
La toată lumea-s urîți.
Și fă maică atata bin'e
D'e bagă mâna prin spin'i
Și mă scoate dela strin'i (streini)
Și fă maică atita bin'e
D'e bagă mâna prin foc
Și mă du cu t'in'i la loc.”

(Iuna Lina Josan. Vețel).

Serile de „privegie”⁷ sunt adevărate petreceri, pline de glume, povești și uspatăre.⁸

În ziua îngropăș'uni (înmormintării) când mortul se scoală în ocol (curte) n'eamurile lui nu-l petrec îndată „ca să nu meargă și iele pe urma mortului (adecă se tem de moarte).” ci îndată după mort se închid'e ușa pe ele, iar o muier troznește în ușe trîn'ti'ud o oală d'e lut, care se sparge întocmai cum se frinje și viața mortului. Apoi grabnic se face o n'e rinduială în casă „răsturnând scaun'ile cu pis'ioarele la d'eal.” (Semn de doliu).

Numai după-ce mortul e așezat cum se cade în ocol, se deschide ușa n'eamurilor, cari încunjură mortul stând în pișioare.

Acı mama mortului ori a femeiei dintre n'eamur dă de pomană unui om serac: o păpușă, care e făcută d'in un bit al'es, având la capet un „crițari” strins b'ine cu cărpă albă; apoi o găină și un tuleu d'e cucuruz lângă ea. Aceste trei lucruri se dau de odată așa că întâiu le serută muerea care le cinsteș'te, apoi l'e înt'inde săracului peste copirșeu mortului, iar acesta apucându-l'e, încă l'e serută odată.

Acest obicei interesant e legat de credința poporului că mortul în calea sa pe lumea cealaltă are se străbată un loc întunecos, cum îi noaptea. Drumul se pierde fără veste, și n'ar ști se mai iese la lumină de n'ar avea cu el găina, ce s'a trecut peste copirșeu lui, care îi merge înainte tot ricăind și arătându-i calea, pe care se apuce. Ca găina se nu moară de foame, mortul îi zmicură (sfărîmă) de pre tuel de cucuruz.

Oare se nu fie aceasta credință a Românului ceva moștenire din mitologia elină — romană (latină) care încă ne poveștește de „o întunecime triplă, care acoperea abisul Tartarului” și care oprea ori ce rază de lumină „din carul solariei al lui Heelios” să pătrundă în el?⁹

Emil V. Degan.

¹ cărpă albă.

² creangă.

³ diavolul.

⁴ prietine intime.

⁵ ghiță.

⁶ semnul grafic „s” se pronunță „c” (i, e) ardelenesc.

⁷ priveghiu.

⁸ veselie lângă mâncare și beutură.

⁹ Dicț. mit. de G. Pop. Blaj, 1901 pag. 266.

Unificarea limbei literare române.

De M. Străjanu.

(Urmare.)

III.

„Acolo unde astăzi lipsește în limbă un cuvânt, iar ideea trebuie neapărat să fie introdusă, vom primi cuvântul întrebuintat în celelalte limbi romanice, mai ales în cea franceză. (Nu vorbesc de terminii tehnici).”

„O condițiune a-și adaugă aici, ca să nu schimbosim chiar și numele prodrii din autorii clasici după cum le-au schimbosim Francesii, și să zicem *Horace*, *Tite Live*, *Aristot*, cum zic și scriu mai toți câți vin din Franța, în loc de *Horatius*, *Titus Livius*, *Aristoteles*. În aceasta și în multe altele limba italiană ar fi poate mai bun model pentru noi; fiind mai asemenea în forma celei române.

„Și în privința acestui principiu, credem că ne putem înțelege mai toți scriitorii. El deschide poarta cea mare pentru neologismele, ce se introduc și trebuie să fie introduse în vechia limbă română. O transformare așa de radicală a statului român și în genere a provinciilor locuite de Români, precum s'a întâmplat dela 1848 încoace nu s'a putut face fără a lăsa urme adânci în limbă. Sute de organizații nouă, mii de idei nouă, mulțime de cuvinte nouă — altfel nici nu se putea.

„Numai să nici acele două îngrădiri puse principiului de mai sus:

„Întăiu, neologismele de introdus trebuiesc luate din limbile romanice, iar nu din limbi care ne sunt cu totul străine nouă, precum ar fi cea maghiară sau germană.

„Al doilea, neologismele sunt numai atunci de primit, când ne lipsește cuvântul în limba de până acum, iar ideea trebuie neapărat introdusă. Acest neapărat, cere oare-care cumpanire. Nu lenea unui traducător din limbile străine de a găsi, fie și prin mai multe cuvinte, expresia congruentă în limba română, poate să autorise un neologism. Noi nu putem primi „măsura în ochi“ (n. *Augenmass*) în locul măsurii după simpla vedre, nici „salvagardarea“ atâtor oratori (fr. *sauegarder*) în locul scăpării neatînse sau a păstrării în întregime.”

Autorul Criticelor t-a afară dela regula arătată aici terminologia științifică. Pentru că, pe când literatura și celelalte arte sunt produsul geniului național, care să deosebește dela un popor la altul, știința este produsul rațiunii, care e aceeași pentru toți oamenii; prin urmare aceiaș cosmopoliți trebuie să fie termenii tehnici ai noțiunilor științifice. Vom zice dar „etimologie“, „gramatică“, „filosofie“, „astronomie“, „psihologie“, „poesie“, „pictură“, „muzică“ pentru-că așa să află în toate limbile culte; și nu vom zica, *verbămînt*, *limbămînt*, *știemînt*; *stelămînt*, *suflemînt*, cum încercasă a zice șeoala puristă. Terminologia științifică o luăm din limbile clasice vechi, din elina și latina, de unde o i-au toate națiunile.

Sub nr.-ul IV, d-l Maiorescu vorbește mai pe larg despre vorbele de origine slavonă, pentru cari

n'avem în limbă alte vorbe romanice, ca să le putem înlocui. Prin urmare „înlocuirea lor cu neologisme ar fi o greșeală și este cu neputință.“ Desvoltând regula privitoare la această clasă de cuvinte d-l Maiorescu critică direcțiunea școalei etimologice, care voia să alunge din limbă toate cuvintele de origine străină și să le înlocuiască, unii cu latine, alții cu italiene sau franceze. Asemenea combate purismul lui Aron Pumnul, și stabilește regula, care am încercat a o resume în acest articol mai sus, regulă după care nu trebuie să înălăturăm cuvintele înălaturate în limbă, ori de ce origine ar fi, când n'avem alte cuvinte românești, cu cari să le înlocuim.

„Cuvînt înrădăcinat“ — urmează autorul — „este acela, al cărui înțeles face parte din întreaga viață sufletească a poporului; și semnul acestei înrădăcinări este întrebuintarea cuvîntului în toate manifestațiunile geniului unui popor: în rugăciune isvorită din credința sa religioasă în proverbul esit din înțelepciunea sa lumească, în povestea născocită de fantasia sa, și în poesia înflorită din adinea sa mișcare.”

„Cine, înțelegând odată această comoară sufletească a poporului, cuprinsă în cuvinte, s'ar mai putea gândi la sunetul brut al unui cuvînt și nu mai întăiu la tot cuprinsul său intelectual?”

Sunt douăzeci de ani, de când a scris d-l Maiorescu aceste reguli, și sunt treizeci și trei de când a început critica în contra falsei direcțiuni de atunci a literaturii și a culturii noastre naționale. La început lupta a fost înverșunată; însă cu timpul oamenii începură a recunoaște adevărul. Mai ales generațiunile tinere din toate provinciile române au îmbrățișat cu căldură ideile noii direcțiuni. Cu toate acestea sunt încă, multe disarmonii menite a dispărea; sunt multe cuvinte și forme cari deosebesc încă până la un grad limba cărturarilor din România de a acelor din țările vecine. Și trebuie să ne bucurăm, când vedem că tocmai veteranii literaturii noastre să ridică din nou în contra acestor deosebiri, și tocmai de acolo de unde chiar la începutul literaturii s'a auzit cel mai pronunțat glas pentru unitatea limbei literare.

Lucrul este firesc, pentru-că în Ardeal și în țările vecine limba e mai espusă influințelor străine, și acolo trebuie să fie mai vie tendința pentru păstrarea și unitatea ei. E firesc și e trebuință, ca în prima linie Asociațiunea română pentru literatura și cultura poporului român să lucreze pentru acest scop.

Cum și prin ce mijloace?

Această Asociațiune, care face Academiei române o concurență demnă de laudă prin activitatea sa pentru cultura și unitatea culturală a poporului român, a întrebuintat și până acum și cele mai bune mijloace pentru realizarea marelui său scop, în care intră și unificarea limbei literare. Ea a întreprins o grea lucrare pentru vulgarizarea științei, Enciclopedia română; îngrijește de răspândirea literaturii prin edițiuni po-

pulare, accesibile tuturor; premiază colecțiuni de literatură poporană: s'a organizat în secțiuni pentru împărțirea activității membrilor săi după specialități: a înființat și continuă a înființa biblioteci populare și ambulante; are numeroase despărțăminte în toate ținuturile, cari lucrează pentru răspândirea ideilor și lucrărilor Asociațiunii în masele poporului și se îngrijese de înmulțirea mijloacelor pentru susținerea și mărirea acestei nobile și sacre instituțiuni.

Să urmeze pe această cale, să recomande tinereilor generațiuni studiul serios al literaturii și limbii

române, așa cum se vorbește și se scrie de scriitorii cei buni în România, pentru-că aici s'a păstrat și s'a dezvoltat limba română în toată bogăția și frumusețea ei; să îngrijască prin toate mijloacele de-o răspândire cât se poate mai întinsă a operelor scrise de poeții și prosatorii noștri, cari și intru cât merită a servi ca modele.

Pe cale oficială, prin măsuri regulamentare, nu cred că ar fi bine nici cu puțință a se impune uniformitatea, nici a limbii nici a ortografiei.

(Va urma.)

Baladă poporală.

La crijmuța Cidviii
 Biau fis'iorii țerii..
 Tăt în biau și-m povestesc.
 La Cidvuța locomesc'
 Cân fu Gioi¹ d'e cătră seară
 Cu Cidvuța 'ncred'ınțară.
 Sâmbătă boala-o lăvi
 Dumin'ecă și muri.
 Când fu Lun'i d'e cătră seară
 Cuscii² după ea plecară,
 Și strigară d'ila poartă
 Să iasă Cidva afară.
 Ieși maica Cidviii.
 Mânis'i d-albe sufulcân (d)
 Ocii negri lăcrămân (d)
 Și d'in gură cuvintân (d):
 Fireaț cuscri iertători
 Și napoi întorcători.
 Că Cidvuța-i moartă'n casă,
 Sus pe masă de mătasă.
 Cositura-i stă'n fereastă,
 Și-o crus'ită mândră'n mână'
 Io tot plâng d'o săptămână.
 Și strigară a doua oră
 Să iasă Cidva afară.
 Ieși taica Cidviii
 Și d'in gură așa grăi:
 Fireați cuscri iertători
 Și napoi întorcători.

Că Cidvuța-i moartă'n casă
 Sus pe masă d'e mătasă
 Cositura-i stă'n fereastă,
 Și-o crus'ită mândră'n mână'
 Io tot plâng d'o săptămână.
 Pint'enă calu-n poteoavă
 Și se uită peste poartă,
 Vezură că Cidva-i moartă.
 Mire-n casă și intra
 Și d'in graiu așa grăia:
 Alei soacră draga me (a)
 Cumpără giolj d'e doi boi
 Și n'e 'ngroapă p'amândoi,
 Și n'e 'ngroapă lângă drum
 Că d'in mine maic'o creșt'e
 Pălcin'ior mândru 'npupit
 Cu lungi clengi³ împodobit.
 Și d'in Cidva maic'o creșt'e
 Ied'eră mândră înflorită.
 Lingă⁴ palcin invirtită.
 Câți drumari pe drum or tres'e
 Lacrămile să își verse.
 S'o mirat tată lumea
 S'e dragoste îi abăia.
 Dragoste tare curată
 D'ela un june ș'o fată.

(Auzită în Vuleez Com. Hunedoara.)

E. V. Degan.

¹ Joi.

² Nuntașii.

³ crengi

⁴ pe lângă.